

8. Memorandum of Understanding between the Council of Europe and the European Union. – Strasbourg. – 10 May 2007. – Strasbourg. – 8 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/der/docs/MoU_EN.pdf.

9. Statement by Mrs. Nicole Fontaine, President of the European Parliament, to the Parliamentary Assembly of the Council of Europe // Reports of the debates of the 2001 Session-part 3. – Strasbourg. – 26 June 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europaworld.org/speechtitles.htm>.

10. Agreement on the strengthening of co-operation between the Parliamentary Assembly of the Council of Europe and the European Parliament. – Brussels. – 28 November 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://assembly.coe.int/CommitteeDocs/2007/20071129_Cooperation-agreement-signature.pdf.

11. Doc. 10897. Report by Jean Claude Juncker «Council of Europe – European Union: a sole ambition for the European continent». – 11 of April 2006. – Strasbourg. – 37 p. <http://assembly.coe.int/Documents/Docs/doc06/ EDOC10897.pdf>.

12. Rules of Procedure of the Assembly (June 2016). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/RoP-XML2HTML-EN.asp?id=ENtoc_N0A29C3B0N13F9A178#Format-It.

12 Speech by Mr. Martin Schulz, President of the European Parliament, to the Parliamentary Assembly of the Council of Europe: «The European Parliament and the Parliamentary Assembly are natural partners». – January part of Assembly. – Strasbourg. – 29 January 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/News/News-View-en.asp?newsid=4858&lang=2>

Мажара В.О.

студентка,

Науковий керівник: Амарян Мералі Халосвич

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Право Європейського Союзу (далі-ЄС) є динамічним явищем і процесом. Відповідно одним з ключових елементів такого процесу є правова інтеграція. Поглиблення правової інтеграції, що стоїть на порядку денному ЄС сьогодні, безумовно, є одним з ключових завдань правової доктрини. Однак положення установчих договорів не містять чіткої типології джерел права Європейського Союзу. Тому в науці європейського права існують численні класифікації, обумовлені різними доктринами і критеріями. Оскільки наша робота не ставить собі за мету дослідити і типологізувати всі джерела права Європейського Союзу, ми детально не розглядатимемо всі види, ієрархію і правові особливості форм права ЄС. Метою нашого дослідження є визначення і коротка характеристика загальної структури джерел права ЄС і місця, яке посідають у ній норми другої опори Європейського Союзу.

Необхідно відзначити, що кожна сфера діяльності Європейського Союзу має власну систему джерел, різних як за своїм походженням, так і за суб'єктами і застосуванням. Найважливішу групу джерел європейського права утворюють три установчі договори. До них відносяться разом із додатками і протоколами: Паризький договір 1951 р. про створення Європейського

об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), Римські договори 1957 р., що започаткували існування Євроатому та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), а також акти, які доповнюють і змінюють згадані договори і яким держави – члени Європейського Союзу надають характеру установчих актів. До них належать, перш за все, Єдиний європейський акт 1986 р., Маастрихтський договір про створення Європейського Союзу 1992 р., Амстердамський договір 1997 р., Ніццький договір 2001 р., а також Афіньський договір 2003 р. До установчих актів звичайно також відносять «Конвенцію про спільні інститути» й Угоду про злиття, в результаті яких для всіх трьох Співтовариств, а пізніше – і для Європейського Союзу в цілому, була встановлена єдина система інститутів. Крім того, до вищезгаданої групи джерел належать угода, що стосувалася прямих виборів до Європейського парламенту, бюджетні договори, які визначають порядок формування бюджету Співтовариств і Європейського Союзу в цілому, а також усі договори про приєднання до Співтовариств і Союзу. Хоча за способом вироблення, заснування і набуття чинності вони відтворюють відповідний порядок і процедури, прийняті при укладенні міжнародних договорів та угод, то в тому, що стосується їх спрямованості й кола суб'єктів, яким ці правові розпорядження адресуються, з погляду їх змісту і значущості вони багато в чому наближаються до такого юридичного джерела національного права, як конституція. Ці правові акти характеризуються насамперед верховенством, тобто всі інші норми європейського права повинні відповідати розпорядженням установчих договорів, а інститути Союзу покликані стежити за тим, щоб усі інші нормативно-правові акти не суперечили їм. Крім того, установчі договори є актами прямої дії, інакше кажучи, їх положення діють незалежно від ухвалення національних актів імплементації.

Водночас, як роз'яснив Суд ЄС, пряма дія норми, що має своїм джерелом установчий договір, підпорядковується таким загальним вимогам, як зрозумілість, незалежність, несуперечність і відсутність необхідності в спеціальних актах застосування, без яких ця норма не може породжувати юридичних наслідків [1, ст. 25].

Основними правовими актами, що видаються інститутами ЄС, є регламенти, директиви і рішення, міжнародні договори з країнами, що не входять до складу ЄС, угоди про асоціацію, партнерство та співробітництво, правові інструменти співтовариства як вторинне джерело права ЄС. Регламентом або законом ЄС є нормативно-правовий акт загального характеру, усі елементи якого є обов'язковими для всіх суб'єктів європейського права. У науці європейського права регламенти часто називають «законодавчими актами» ЄС.

Рішеннями є акти індивідуального характеру, відповідно до ст. 249 Договору про Європейський Союз «обов'язкові для адресатів, яких вони указують» [2, с. 356]. Рішення мають чітко окреслені межі сфери дії, на відміну від регламентів, вони адресуються окремій особі певній організації або конкретній державі. Окремими видами джерел права ЄС є рішення Суду ЄС (прецедентні джерела), загальні принципи права і міжнародно-правові угоди.

Джерела права Європейського Союзу в галузі зовнішньої політики мають якісно інший характер. Для розуміння їх сутності важливу роль відіграє аналіз цілей Спільної зовнішньої політики, оскільки, згідно з твердженням

М. Л. Ентіна, вони «мають вищу юридичну силу в ієрархії норм права ЄС і комунітарного права. І вторинне право, що формується інститутами Союзу, і законодавство держав-членів, й управлінські рішення повинні їм відповідати. Точно так само їм мають відповідати всі практичні дії інститутів Союзу і владних органів держав-членів» [3, с. 84].

Більш детально це твердження розкривається в ст. 11 Договору про Європейський Союз. Згідно з цією статтею, головними цілями Європейського Союзу в зовнішньополітичній сфері є «захист спільних цінностей, основних інтересів, незалежності і цілісності Союзу відповідно до принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй; всемірне зміцнення безпеки Союзу; збереження миру і зміцнення міжнародної безпеки відповідно до принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй, так само як і принципів Гельсінського Заключного акту та цілей Паризької хартії, включно з тими, що стосуються кордонів; сприяння міжнародній співпраці; розвиток і консолідація демократії і законності і повага прав людини й основних свобод» [2, с. 23-24].

Щодо безпосереднього визначення правової природи норм Спільної зовнішньої політики ЄС, то в цьому питанні серед учених-право-знавців немає єдності. Так, А. Я. Капустін вважає, що право Європейського Союзу на сьогодні складається з двох елементів: міжнародно-правових норм і принципів, що визначають цілі і зміст співпраці держав-членів у сферах СЗПБ, і «права Співтовариства». Хоча перша група норм має міжнародно-правове походження, А. Я. Капустін робить висновок про те, що обидві категорії правових норм мають єдину правову природу [4, с. 234].

На думку С.Ю. Кашкіна, норми, що регулюють СЗПБ, належать до загального міжнародного права з тієї причини, що на них не поширюється юрисдикція Суду ЄС, і вони застосовуються тільки до держав-членів, а не до юридичних і фізичних осіб [7, с. 120].

Доцільно дотримуватися погляду І. А. Грицяка, який стверджує, що норми СЗПБ можуть бути кваліфіковані як нетипові, такі, що підпадають під інший режим, ніж той, що існує в похідному законодавстві, а також у міжнародному праві, оскільки практика не уточнила умов їх інтеграції до системи джерел [8, с. 457]. Крім того, сьогодні намічається тенденція до правового посилення другої опори ЄС і набуття нею деяких рис наднаціонального права ЄС.

Деякі автори, враховуючи якісні відмінності СЗПБ, створюють власну класифікацію норм другої опори. Зокрема Г. Р. Данелія, вважаючи, що «класифікація правових норм, які регулюють СЗПБ Європейського Союзу, не збігається з тією, що традиційно використовувалася для права Співтовариств», виділяє такі три основні рівні: норми, що організовують співпрацю в галузі спільної зовнішньої політики і політики безпеки, включно з положенням Договору про ЄС і його протоколами та основоположними рішеннями Ради ЄС, а також норми м'яко-правової природи декларацій щодо Договору про Союз, доповідей голів Ради ЄС тощо; норми, що формулюють спільну зовнішню політику і політику безпеки Європейського Союзу, зокрема спільні стратегії, спільні позиції тощо; норми, що реалізують спільну зовнішню політику і політику безпеки, вироблену в рамках зовнішньополітичної співпраці, включно зі спеціалізованим правовим інструментом сумісними діями [9, с. 154].

Отже, комплексний характер права ЄС зумовлює і складну, багаторівневу систему його джерел. Традиційно в правовій доктрині під джерелами рва розуміють форми його вираження. Виділяють три головні різновиди джерел права, а саме: нормативно-правові акти, звичаї та судові прецеденти. Таку класифікацію джерел цілком можна використати і щодо Європейського права. Проте останнє має безперечну специфіку, що породжується особливостями його формування і функціонуванням.

Список використаних джерел:

1. Договор об учреждении Европейского экономического сообщества (1957 г.)
2. Европейское право : [учеб. для вузов] / Водолагин С. В., Козлов Е. Ю., Нука А. А., Толстопятенко Г. П. и др. ; под общ. ред. Энтина Л. М. – М. : Норма, 2000. – 720 с.
3. Договір про Європейський Союз // Конституційні акти Європейського Союзу. Ч. 1 / упор. Г. Друзенко ; за заг. ред. Т. Качки. – К. : Юстиніан, 2005. – 512 с.
4. Ентін М. Л. Правові основи зовнішньої політики і політики у сфері оборони та безпеки ЄС : [навч. посіб.] / М. Л. Ентін, М. О. Баймуратов, О. А. Делійський. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 220 с.
5. Капустин А. Я. Европейский Союз: интеграция и право : [монография] / А. Я. Капустин. – М. : Изд-во РУДН, 2000. – 436 с.
6. Smith M. Europe's Foreign and Security Policy. The Institutionalisation of Cooperation / M. Smith. – N.Y. : Cambridge University Press, 2004. – 117 p.
7. Данелия Г. Р. Роль мягкого права в системе правового регулирования второй опоры Европейского Союза: постановка проблемы / Г. Р. Данелия // Сборник аспирантских научных работ юридического факультета КГУ. – 2004. – Вып. 5. – С. 246-251.
8. Право Европейского Союза : [учеб. для вузов] / под ред. Кашкина С. Ю. – М. : Юристь, 2002. – 925 с.
9. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу : [навч. посіб.] / І. А. Грицяк. – К. : К.І.С., 2004. – 260 с.

Мажара Д.О.

студентка,

Науковий керівник: Амарян Мералі Халосевич

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЕВОЛЮЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ: ДОСВІД ЄС

Сьогодні викликало переосмислення проблеми впливу інтеграційних процесів на еволюцію регіональної політики Європейського союзу. На початку 90-х років близько 52% населення Союзу проживало в проблемних регіонах. Валовий внутрішній продукт на одну особу десяти найбідніших регіонів ЄС становив лише одну четверту частку цього показника десяти найбагатших регіонів, відповідно безробіття в десяти найбідніших регіонах у 7 разів перевищувало безробіття в десяти найбагатших регіонах. Тому Маастрихтський договір визначив механізм й окреслив напрями регіональної